

INTRODUCERE

CEI CARE AR răsfoi cartea aceasta într-o librărie ar putea fi scuzați pe bună dreptate dacă s-ar întreba de ce oare Războiul Crimeii, care a avut loc cu un secol și jumătate în urmă și care s-a terminat cu cinci ani înaintea începerii Războiului de Secesiune american, i-ar putea atrage pe cititori în prezent, mai ales fiindcă s-au scris deja atât de multe despre el. La scurt timp după terminarea războiului au fost publicate zeci de relatări personale în câteva limbi, urmate de numeroase descrieri ale sale în cărți, unele apărute în Anglia chiar în ultimii ani. Există de asemenea biografii ale unor participanți importanți la război, printre care la loc de cinste se situează memoriile contelui Lev Tolstoi, pe atunci tânăr ofițer de artilerie, ale cărui experiențe în Sevastopol au contribuit în mod însemnat la romanul *Război și pace*. Acest război a adus lumii mânecile de tip raglan, puloverul cardigan, căciula balaclava (cagula), pe Florence Nightingale și „șarja Brigăzii Ușoare”, imortalizată de poetul Alfred Tennyson. De ce atunci să mai scrii încă o carte despre toate acestea?

Istoricii ar putea răspunde că Războiul Crimeii merită o atenție permanentă, deoarece a schimbat balanța puterilor în Europa, slăbind Rusia, întărind Imperiul Otoman pus în pericol și făcând din Franța cea mai importantă forță militară europeană, în timp ce Marea Britanie a rămas forța navală cea mai însemnată. Austria a câștigat în putere, atât Germania cât și Italia au obținut unificarea de mult așteptată, iar Statele Unite, care n-au fost nici pe departe un observator inocent în războiul acesta, și-au folosit relațiile de prietenie cu Rusia pentru a intra în posesia teritoriilor Alaska și Hawaii. Istoricii militari ar putea adăuga că Războiul Crimeii merită atenția noastră pentru că, în ciuda afirmațiilor contrare ale unor istorici ai Războiului de Secesiune american, a fost primul conflict suficient de bine documentat de către fotografi, primul care a avut loc în epoca telegrafului, căilor ferate și a vapoarelor cu

aburi, primul în care minele au jucat un rol important în bătăliile navale și primul care a propus utilizarea majoră a armelor chimice. Au existat până și planuri pentru un submarin și un tanc. Istoricii l-ar putea de asemenea recomanda cititorilor de azi pentru că a fost cel dintâi război din care avem informații destul de bogate despre activitățile cotidiene ale armatelor care au purtat bătălii brutale din tranșee sau față în față, despre cavaleriști care s-au înfruntat individual și au șarjat artileria inamică, despre soldați, marinari și civili care au îndurat un an de asediu susținut; un conflict în care toate armatele au fost supuse atât focului masiv de artilerie, cât și luptelor brutale corp la corp, în care mii de soldați au fost străpunși cu baionete, loviți cu ciomege și pietre, ba chiar mușcați până la moarte. Cartea de față prezintă felul în care participanții au îndurat acest război și tot ce l-a însoțit.

Categoric, nu este necesară o nouă lucrare pentru a descrie bătăliile purtate în Războiul Crimeii, deoarece există foarte multe cărți care au făcut-o. Cheia pentru a înțelege percepția umană a războiului, și astfel războiul în sine, rezidă mai puțin în detaliile bătăliilor și mai mult în realitățile vieții duse de participanții la conflict. În ciuda descrierilor explicite ale corespondenților ziarelor britanice și a scrisorilor amare ale ofițerilor nemulțumiți din câteva armate, nu este încă înțeles pe deplin rolul crucial pe care l-au jucat epuizarea, vremea, foamea, bolile, îngrijirea medicală necorespunzătoare și conducerea incompetentă militară și civilă. Nu a fost înțeles nici rolul femeilor sau al turcilor, care au fost neglijați în egală măsură de istorici, deși faptele lor au fost adesea eroice.

Întrucât britanicii le-au permis corespondenților de presă să asiste la toate evenimentele și să le relateze fără a fi cenzurați, publicul din Marea Britanie și, ulterior, cel internațional, a știut ce se întâmpla, fapt fără precedent în orice alt război anterior. Reportajelor din presă li s-au adăugat la scurt timp după aceea mărturiile ale ofițerilor și sergenților britanici, dar și ale civililor aflați în Crimeea. Francezii au impus o cenzură strictă în timpul războiului, dar ulterior, mai mulți ofițeri francezi au reușit să scrie despre experiențele prin care trecuseră, la fel ca sarzii, care s-au alăturat mai târziu cauzei aliate. Turcii au scris puțin despre

participarea lor în război, însă rușii au lăsat multe relatări directe, pline de viață. Drept urmare, războiul acesta n-a fost doar primul conflict important suficient de bine descris, ci și primul care a beneficiat de un public civil mare, chiar în timp ce se desfășura.

Aceasta nu înseamnă însă că ar fi fost cel mai îngrozitor război purtat vreodată. Marile cuceriri ale mongolilor și turcilor s-au soldat cu masacre și suferințe inimaginabile, la fel ca războaiele napoleoniene din timpuri mai recente. Și chiar dacă va fi greu de crezut după ce veți citi despre Războiul Crimeii, n-a fost nici măcar războiul cu cei mai incompetenți conducători. Pentru a menționa doar un exemplu, în iulie 1809, britanicii au intenționat să atace portul Anvers și au mobilizat o armată de 40.000 de soldați, care a fost încartiruită pe insula Walcheren, apropiată de oraș, dar notorie pentru epidemiile de malarie. Până pe 10 octombrie, după nici trei luni, numai 5.616 soldați mai erau ași de război, deoarece zeci de mii muriseră. Nu mai trebuie menționat că respectiva campanie n-a dus la niciun rezultat, decât la distrugerea pe scară mare a propriei armate.

Oglinda îndepărtată a Războiului Crimeii din 1853-1856 reflectă experiențele bărbaților, și uneori ale femeilor, din cinci naționalități diferite din punct de vedere cultural: britanici, francezi, ruși, sarzi și turci. Diversitatea aceasta culturală ne permite să punem o întrebare importantă, la care nu s-a răspuns până acum: oare cultura – credințele și practicile tradiționale ale unui popor – joacă un rol în perceperea conflictului unui război atât de lung, oribil și letal, sau conflictul acesta a fost atât de intens, încât oamenii, indiferent de trecutul și experiențele personale, au reacționat similar față de el? Comparând experiențele lor cu cele ale soldaților nordiști și sudiști din Războiul de Secesiune american, care este foarte bine documentat, va fi posibil să adăugăm alte perspective despre perceperea războiului de către soldați la mijlocul secolului al XIX-lea.

Războiul Crimeii a fost un model de comandă militară incompetentă, erori birocratice și îngrijire medicală ineptă. Drept urmare, foamea, frigul și bolile au făcut mai multe victime printre bărbați și femei decât puștile cu bătaie lungă, care tocmai fuseseră introduse

în dotarea armatelor, sau decât cele mai masive bombardamente de artilerie pe care le cunoscuse lumea vreodată. Faptele de bravură uimitoare, multe dintre ele realizate de medici, femei și copii, erau la ordinea zilei, dar la ordinea zilei au fost și cruzimea și brutalitatea. Nimic nu frapează mai mult decât duritatea soldaților care au luptat cu sălbăticie, s-au plâns de puține ori și doar rareori s-au prăbușit sub stresul teribil și neîncetat al războiului. Conflictul a început mai degrabă romanțios, cu ofițeri și soldați strigând deopotrivă lozinci de felul „Moarte sau glorie!”, dar a devenit în scurt timp o bătălie ucigătoare, impersonală, care a semănat din multe puncte de vedere cu luptele de tranșee din Primul Război Mondial. Cu excepția Răscoalei taipinilor din China, care a durat cincisprezece ani, Războiul Crimeii a fost conflictul cel mai sângeros dinaintea Primului Război Mondial, înregistrând pierderi de vieți omenești care le-au depășit pe cele din Războiul de Secesiune american, războiul franco-prusac sau războiul ruso-japonez din 1904-1905.

În anul 1976, renumitul istoric militar britanic John Keegan a opinat că bătălia se „anulase deja de la sine”. După numai șase ani, soldați britanici luptau pe viață și pe moarte în insulele Falkland. De atunci am asistat la războaie în locuri ca Afganistan, Bosnia, Cecenia, Iran, Irak, Israel, Liberia, Mozambic, Sudan, Nigeria, Rwanda și Golful Persic, iar amenințarea conflictelor armate atârnă peste multe alte părți din lume. Poate că Războiul Rece s-a sfârșit, dar nu și războiul însuși. La intrarea în secolul al XXI-lea, ar fi bine dacă am învăța cât mai multe din războaiele anterioare ale omenirii.

Poetul englez Samuel Taylor Coleridge scria cu mult înainte de Războiul Crimeii: „Cât de importante ar fi lecțiile istoriei dacă am vrea să învățăm din ele”.